

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 24 maja 2016 r.

Adam Bodnar

XI.517.1.2015.AB

Pan Konstanty RADZIWIŁŁ
Minister Zdrowia

ul. Miodowa 15
00 - 952 WARSZAWA

Jako Rzecznik Praw Obywatelskich szczególną wagę przywiązuję do wykonywania wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach, w których Trybunał ten stwierdził naruszenie przez Polskę przepisów Europejskiej Konwencji Praw Człowieka (dalej także jako: Konwencja). W związku z powyższym jednym z realizowanych przeze mnie zadań jest monitorowanie działań podejmowanych przez instytucje publiczne w zakresie niezbędnych zmian legislacyjnych mających na celu implementowanie do polskiego porządku prawnego standardów ustanowionych w drodze Konwencji oraz przeciwdziałanie naruszeniom tych standardów w przyszłości.

Jednym z niewykonanych do chwili obecnej orzeczeń jest wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 16 października 2012 r. w sprawie Kędzior przeciwko Polsce (skarga nr 45026/07) dotyczący zasad umieszczania osób chorujących psychicznie w domach pomocy społecznej. **W przywołanym powyżej orzeczeniu Trybunał uznał, że Polska naruszyła przepis art. 5 ust. 1 Konwencji, wobec osoby chorującej psychicznie, która - decyzją jej opiekuna prawnego, została umieszczona w domu pomocy społecznej wbrew własnej woli.** Trybunał zauważył, że instytucje publiczne nie uzasadniły konieczności przyjęcia skarżącego do domu opieki stopniem zaawansowania jego choroby, a także odnotował całkowity brak regularnej oceny zaburzeń skarżącego.

Stosownie do treści art. 38 ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375 ze zm.; dalej jako: ustawa o ochronie zdrowia psychicznego) osoba, która wskutek choroby psychicznej lub upośledzenia umysłowego nie jest zdolna do zaspokajania podstawowych potrzeb życiowych i nie ma możliwości korzystania z opieki innych osób oraz potrzebuje stałej opieki i pielęgnacji, lecz nie wymaga leczenia szpitalnego, może być za jej zgodą lub zgodą jej przedstawiciela

ustawowego przyjęta do domu pomocy społecznej. Taką formę opieki uważano niegdyś za najlepszą dla zapewnienia osobom ubezwłasnowolnionym wsparcia, wyżywienia i schronienia, ale wnioski kierowane do Rzecznika Praw Obywatelskich wskazują, że forma ta nie pozwala na uwzględnienie indywidualnych potrzeb osób z niepełnosprawnościami, ani zapewnienie im odpowiedniego wsparcia niezbędnego do pełnego włączenia w społeczeństwo. Wskutek fizycznego oddzielenia od społeczności i rodzin zdolność oraz stopień przygotowania osób z niepełnosprawnością intelektualną lub psychiczną, przebywających w instytucjach pomocowych, do pełnego uczestnictwa w życiu lokalnej społeczności i całego społeczeństwa ulega poważnemu pogorszeniu. Co więcej, **niektóre osoby z niepełnosprawnościami, które w drodze wyroku sądowego zostały ubezwłasnowolnione, przebywają w domach pomocy społecznej wbrew własnej woli - wyłącznie na podstawie decyzji opiekuna prawnego i bez możliwości dochodzenia swoich praw na drodze postępowania sądowego.**

Brak skutecznych ram regulacyjnych w tym obszarze nie tylko narusza standardy ustanowione w drodze Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, ale budzi uzasadnione wątpliwości w zakresie zgodności z normami polskiej Konstytucji. Tak daleko idące zastrzeżenia uzasadniają potrzebę kompleksowej nowelizacji przepisów ustawy o ochronie zdrowia psychicznego, a także innych aktów prawnych regulujących sytuację osób z niepełnosprawnościami przebywających wbrew własnej woli w domach opieki. O systemowych zaniedbaniach w tym obszarze świadczą kolejne sprawy rozpatrywane przez Europejski Trybunał Praw Człowieka (zob. m.in. wyrok z dnia 25 listopada 2014 r. K.C. przeciwko Polsce, skarga nr 31199/12 oraz zakomunikowane skargi T.T. przeciwko Polsce i Wielogórski przeciwko Polsce). Pomimo licznych interwencji ze strony Rzecznika Praw Obywatelskich, a także organizacji pozarządowych, wyroki te do chwili obecnej nie zostały przez Polskę wykonane. Z tych wszystkich powodów w listopadzie 2015 r. skierowałem do Trybunału Konstytucyjnego wnioski o zbadanie kwestionowanych na wstępie regulacji z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej, a także z wiążącymi Polskę umowami międzynarodowymi (sprawa rozpatrywana pod sygnaturą akt K 31/15).

W lutym br. **stanowisko w przywołanej powyżej sprawie zajęła Rada Ministrów w pełni podzielając pogląd o niekonstytucyjności przepisów regulujących zasady przyjmowania osób całkowicie ubezwłasnowolnionych do domów pomocy społecznej.** W toku postępowania negatywną opinię wobec zaskarżonych regulacji przedstawił także Prokurator Generalny. Zgodne stanowisko wszystkich stron postępowania toczącego się przed Trybunałem Konstytucyjnym zdaje się wskazywać, że możliwe jest szybsze rozwiązanie tego istotnego problemu bez konieczności oczekiwania na wyrok Trybunału. Za takim rozwiązaniem - tj. nowelizacją przepisów ustawy o ochronie zdrowia psychicznego w drodze postępowania legislacyjnego zainicjowanego przez Ministerstwo Zdrowia przemawia także bieżąca, trudna sytuacja osób przebywających wbrew ich woli

w domach pomocy społecznej. Z posiadanych przeze mnie informacji wynika, że Pan Kędzior, w sprawie którego wyrok ETPCz zapadł prawie cztery lata temu, nadal przebywa w DPS.

Mając powyższe na uwadze, działając na podstawie przepisu art. 13 ust. 1 pkt 2 oraz 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2014 r., poz. 1648), zwracam się do Pana Ministra z uprzejmą prośbą o poinformowanie mnie, na jakim etapie znajduje się obecnie przygotowywany w Ministerstwie Zdrowia projekt nowelizacji ustawy o ochronie zdrowia psychicznego oraz niektórych innych ustaw, jaki jest ostateczny zakres tego projektu oraz przewidywany termin zakończenia prac. W szczególności będę zobowiązany za udzielenie informacji, czy projektowana nowelizacja przewiduje gwarancje sądowej kontroli zasadności umieszczania osób chorujących psychicznie w domach pomocy społecznej, przenoszenia tych osób z jednego domu pomocy do drugiego, cyklicznej kontroli zasadności przedłużania pobytu tych osób w domu pomocy, a także dostępu osób całkowicie ubezwłasnowolnionych do środków prawnych o charakterze sądowym w celu zakwestionowania celowości przymusowego pobytu w DPS.

Podpis na oryginale